

* * *

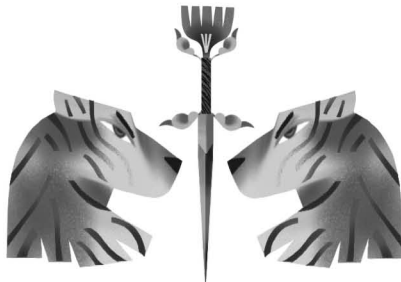
Гриць прип'яв Заливая, щоб не втік. Так звеліла мати. І вона вже біля нього ходила, як біля дитини. Годувала та доглядала, та й розмовляла з ним.

Але Заливай скучав. Скучав смертельно. Вірний пес не міг звикнути без веселої своєї господині, без тієї товаришки вірної, що він був до неї прип'ятий міцніше, аніж такою мотузкою. На п'ятий день вранці Заливая не дошукались. Вірвочка була, а Заливая не було. Зринув десь вночі й утік. Одчайдушний і безмежно вірний пес розумів дружбу по-своєму і зробив так, як веліло йому собаче серце.

Подався доганяти без надії догнати.

Але — сміливі завжди мають щастя.

1943

ЗМІСТ

<i>Скопненко О. І.</i> Переможне життєлюбство, або «Тигролови» Івана Багряного як історія знищення пекла	5
ЧАСТИНА ПЕРША	23
Розділ перший. Дракон	24
Розділ другий. Світ на колесах	41
Розділ третій. Навзаводи зі смертю	82
Розділ четвертий. Родина тигроловів	105
Розділ п'ятий. «П'ятнування»	145
Розділ шостий. В пралісах сіхоте-аліня	158
ЧАСТИНА ДРУГА	233
Розділ сьомий. Memento mori	234
Розділ восьмий. Осінь у тайзі	261
Розділ дев'ятий. Зима	275
Розділ десятий. Рейд на Хабаровськ	294
Розділ одинадцятий. На кішку	351
Розділ дванадцятий. Навзаводи із щастям	385

А вже як повантажились на пароплав, як уже всі знали подробиці про того «диявола», про того юнака, на двадцять п'ять літ каторги приреченого, що переступив «трибунал» і вистрибнув у смерть зі скаженого поїзда, — люди, стоячи на чардаку¹ і відпливаючи в сиву пустелю, оберталися обличчям на захід — дивились-дивились широко відкритими очима...

Прощались із землею, прощались із усім. А ввіччю², либонь, стояв відтворений образ того, хто не здався, хто лишився таки там. Образ, як символ непокірної і гордої молодости, символ тієї волелюбної і сплюндрованої за те Вітчизни...

Пароплав канув у сивім тумані. А за ним поснувалась легенда про гордого сокола, про безумного сміливця...

Недосказана легенда про нікому не відомого, гордого нащадка першого каторжанина Сибіру, про правнука гетьмана Дем'яна Многогрішного.

Тим часом по всій Транссибірській магістралі й по всіх прикордонних заставах летіла телеграма-блискавка про втечу і розшук страшного державного злочинця, з підкресленням важливих прикмет: «Юнак — 25 літ, русявий, атлет, авіатор тчк... Суджений на 25 років тчк... На ймення — Григорій Многогрішний».

¹ Чардак (заст.) — палуба судна.

² Ввіччю (діал.) — перед очима, в очах.

Розділ другий

СВІТ НА КОЛЕСАХ

Поблискуючи нікельованими ручками м'яких купе, сяючи яскраво освітленими вікнами, тим же маршрутом по Транссибірській магістралі йшов інший експрес — так званий «Тихоокеанський експрес номер один».

М'яко погойдуючись, як у мрійному вальсі, пишаючись шовком фіранок на вікнах, мерехтячи люстрами, котився він, ніби разок блискучих коралів, і миготів емалевими девізами на боках вагонів: «*Негорелое — Владівосток*». Віз, заколисуючи, екзальтованих пасажирів десь в невідомий і вимріяний, казковий край, в дивне золоте ельдорадо.

Межи пасмами блакитних гір, повз легендарний Байкал, проходячи ген-ген в нічному небі через височенні перевали Станового хребта, він пролітав мовби жмут метеорів, блискотів межі зір. Спускався в долини і знову підносився, бився над стінами урвищ, крутився, як блискачка спіраль, чудом тримаючись на скелястій мозаїці.

Це найліпший і наймодерніший експрес в ССРС³; найкомфортабельніший експрес у так званий робітничо-

³ ССРС — Союз Совецьких Соціалістичних Республік. (Див. прим. до ОГПУ.)

така. Такий наказ вийшов — усім шукати. А як то робота марудна (знайди його, де він упав у цій проклятій гущавині), то вони ходили і, де тільки були добрі люди, — там і пили медовуху або спирт. І хоч людей було рідко, зате пили подовгу — пробували, в кого міцніша. Отак учора надудлившись в кривого Терешка, вони «ішли собі на смерканні й шукали літака».

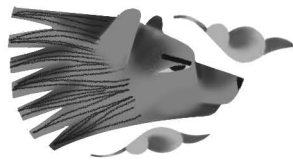
— Коли гульк, — оповідав Тищенко, — стоять! Чорніють! Лишенько — ведмеді! Ми за бердани — і давай поливати. Били, били... таку стрілянину зчинили! А далі я й питаю: «Судаков, скільки дураков?» — «Два!» — каже Судаков. Бо ми ж тії пеньки так порешетили...

Судаков притакував п'яно головою:

— Верно, Макаруша!.. Ето і єсть головокруженіє от успехов... Стрельньом-ка!¹

І вони «стріляли», черпаючи спирт просто з туязя.

Уранці хлопці вирушили назад, вгору по Мухені. А діставшись до вершини, уже пішли пішки додому. Тією самою стежкою. Григорій прагнув скоріше додому.

¹ Правда, Макарушо! Це і є запаморочення від успіхів... Нумо стрельнемо!

Розділ восьмий

ОСІНЬ У ТАЙЗІ

Коли достигає виноград

Непомітно минало літо. Промайнуло, як один погожий день, і надходила осінь. Золота осінь, коли достигає виноград у тайзі, коли набряклі червоним соком грона його обтяжують лози, випромінюючи сонце, увібране в себе і відбите в блискучих росинках.

Після пантування хлопці пробули вдома лише п'ять днів, то й ті п'ять днів косили траву на старій пасіці, кілометрів за десять, «за харч», мовляв Грицько, кепкуючи. А накосившись досхочу, Грицько з Григорієм вибули вдвох на верхів'я річки Іман.

Старий з дочкою порався вдома на пасіці — брали мед. А потім зібрався везти панти та й дещо зробити для осінньої й зимової «кампанії»: то умови поскладати, то взяти авансом шкіри, чобіт чи там ще чого. А хлопцям звелів з'їздити на Іман та й поробити все, що треба. А що треба, то вже Грицько знає.

ючись не прогавити ні слова... Який химерний той світ! Чи й вони теж танцювали?

Аякже! Танцювали. Навіть до них панянки сватались, такі-о інтересні... — Гриць показував, які саме інтересні.

Але виходило, що то не вони танцювали з півголими «панянками», а ті «пришелепкуваті городяни». А вони? Вони собі добре попиячили.

І Гриць так майстерно списував весь той «цирк» і тих городян і так смішно копіював їх, ходячи по хаті вихилясом, що Наталка вже заходилась щирим реготом і конче хотіла все те сама колись побачити.

А надто сміялась з того «великого пана», що Григорій зіпхнув його з дверей. А ще більше з того грабіжника, що так добре на них заробив опівночі, й шкодувала, чому вони не підібрали пістоля.

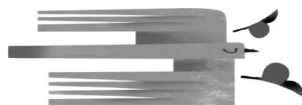
— От два дурні! Зовсім-зовсім два дурні, два ведмеді! Ані тобі з дівчатами не вмiли добре потанцювати, ані пістоля їй в подарунок забрати... А то навезли казначого, ніби вона якась панянка мальована... Хто це добирав усі ті цукерки, ці шоколадки, ці парфуми, ці гребінці тендітні?

— Я...

— Ну й дурний.

— І Григорій теж.

— Ну то обидва дурні. Ще дурніші! Зовсім, геть зовсім дурні!

Розділ одинадцятий

НА КІШКУ

— Ну як, дітки? Поїдемо? — питав старий Сірко, вагаючись сам це вирішувати, їхати їм чи не їхати на кішку. — Ех, немає Миколи!

— Нічого, батьку! — Це Наталка суворо. — Все одно нас таки знову четверо. Поїдемо... — Упевнено так, беззаперечно.

Старий Сірко подумав, подивився на Григорія, посміхнувся:

— Таке, брате, діло! — І покрутив головою. — Маю відомості, що коло Іману бачили кішку чи аж дві. Кажуть, багато вепрів з'явилося. Ну, ясно, де вепр, там і кішка. З того цей пастух і живе. Та от... Ех!.. Ну як, козаче, га? — спитав Григорія, посміхаючись.

Старий шукав підтримки. Вагався дід. Ніколи не вагався, а тепер вагався. Нема четвертого, нема Миколи.

Григорій добрий хлопець, але ж уперше...

Григорій подивився в очі просто, хотів сказати рішуче, як Наталка: «Поїдем», — але... чи має він право вирішувати?